

Sygn. akt I CSK 136/08

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 października 2008 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Elżbieta Skowrońska-Bocian (przewodniczący)

SSN Grzegorz Misiurek (sprawozdawca)

SSN Kazimierz Zawada

w sprawie z powództwa M. S.

przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Wojewodę X.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 17 października 2008 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 29 listopada 2007 r., sygn. akt I ACa (...),

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Powód M. S. prowadzący Gospodarstwo „G.(...)” w B. wystąpił przeciwko Skarbowi Państwa - Wojewodzie X. z trzema pozwami o zapłatę kwot 161.256,44 zł, 55.897,97 zł i 45.028,88 zł tytułem odszkodowania za uszkodzenie grobli przez bobry.

Pozwany wniósł o oddalenie wszystkich żądań. W odniesieniu do pierwszego z nich twierdził, że szkody zostały wyrządzone nie przez bobry, lecz piżmaki, w stosunku do pozostałych zaś podniósł, że są one wygórowane, a wypłacona już powodowi suma 12.330 zł wyczerpuje w całości należne odszkodowanie.

Sąd Okręgowy w R. zarządził połączenie wszystkich wymienionych spraw do łącznego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia i wyrokiem z dnia 28 września 2004 r. zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 262.183,24 zł z ustawowymi odsetkami od dnia doręczenia pozwów i kosztami procesu. Sąd ten stwierdził, że powód od maja 2001 r. jest dzierżawcą nieruchomości rolnej należącej do zasobów Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa, w skład której wchodzi m.in. stawy hodowlane. W 2002 i 2003 r. groble przy stawach zostały uszkodzone przez bobry. Okoliczność tę potwierdza opinia biegłego zoologa. Koszt usunięcia wydrążonych przez bobry korytarzy i komór siedliskowych – jak wynika z opinii biegłego z zakresu melioracji wodnych S. P. – zamyka się kwotą 326.369,58 zł. Zobowiązany do naprawienia tej szkody jest pozwany Skarb Państwa – Wojewoda X. na podstawie art. 52 ustawy z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity: Dz. U. z 2001 r. Nr 99, poz. 1079 ze zm.). Skoro rzeczywisty rozmiar szkody przekracza sumę dochodzonych roszczeń, zasługują one na uwzględnienie w całości.

Sąd Apelacyjny, po przeprowadzeniu dowodów z uzupełniających opinii biegłych, wyrokiem z dnia 29 listopada 2007 r. oddalił apelację pozwanego od powyższego wyroku i orzekł o kosztach procesu, aprobuując w całej rozciągłości dokonane przez Sąd pierwszej instancji ustalenia faktyczne i ich ocenę prawną. Sąd Apelacyjny stwierdził przy tym, że jakkolwiek stawy, których groble zostały naruszone przez bobry, stanowią własność Skarbu Państwa, to na powodzie jako dzierżawcy spoczywa obowiązek utrzymania ich w należyтым stanie. Podkreślił również, że zasądzenie odsetek ustawowych od dnia doręczenia pozwów uzasadnione było oparciem żądania zasądzenia należności głównej na wyliczeniach biegłego dokonanych przed wytoczeniem powództwa, których pozwany wtedy nie kwestionował, a które ostatecznie zostały zweryfikowane na korzyść powoda.

W skardze kasacyjnej opartej na obu podstawach określonych w art. 398³ § 1 k.p.c. pozwany wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania, podnosząc zarzuty naruszenia:

- art. 52 ust. 1 ustawy z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody oraz art. 361 § 1 i 2 k.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że pozwany

może odpowiadać za szkodę hipotetyczną, a nie rzeczywiście wyrządzona szkodę;

- art. 481 § 1 k.c. przez niewłaściwe zastosowanie i błędne przyjęcie, że opóźnienie w zapłacie zobowiązania mogło nastąpić przed ustaleniem treści stosunku zobowiązaniowego;
- art. 378 § 1 k.p.c. przez nierozpoznanie sprawy w granicach zaskarżenia i nieodniesienie się do podniesionego w apelacji zarzutu częściowej zapłaty należności przez pozwanego.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powód wniósł o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przedmiotem żądania powoda jest wynagrodzenie szkody wyrządzonej przez bobry w latach 2002-2003 wskutek uszkodzenia grobli w obrębie stawów hodowlanych, wchodzących w skład zasobu Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa. Powód, będący dzierżawcą tych stawów, domagał się zasądzenia na swoją rzecz od pozwanego łącznie kwoty 262.183,24 zł stanowiącej przewidywany koszt naprawy grobli. Sąd Apelacyjny, uznając rozstrzygnięcie Sąd pierwszej instancji za prawidłowe, wskazał, że powód może skutecznie domagać się odszkodowania mimo nieponiesienia wydatków na naprawę grobli, a to zgodnie ze stosowaną przez pozwanego w praktyce zasadą, w myśl której najpierw wypłaca on odszkodowanie, a następnie poszkodowany ze środków tych wykonuje konieczne roboty. Z motywów zaskarżonego wyroku wynika także, iż roszczenie odszkodowawcze powoda usprawiedliwia ciążący na nim obowiązek utrzymania przedmiotu dzierżawy w stanie nie pogorszonym. Z oceną taką – co trafnie podniósł skarżący – nie można jednak się zgodzić.

Zgodnie z art. 52 ust. 1 ustawy z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody (dalej: „u.o.p.”), w brzmieniu obowiązującym w czasie powstania wskazywanej przez powoda szkody, Skarb Państwa odpowiada za szkody, nie obejmujące utraconych korzyści, wyrządzone przez żubry, niedźwiedzie i bobry. Stosownie do ustępu 2 tego artykułu, naprawienie szkody następuje w drodze wypłaty odszkodowania przez wojewodę właściwego ze względu na miejsce wyrządzenia szkody. Przepisy te nie określają podmiotów uprawnionych do odszkodowania. Nie ulega jednak wątpliwości, że z uwagi na cywilnoprawny charakter tej odpowiedzialności – w zakresie nie uregulowanym wymienionymi przepisami - zastosowanie do niej mają zasady przewidziane w Kodeksie cywilnym. Oznacza to, że

pozwany – stosownie do art. 361 § 2 k.c. w związku z art. 50 ust. 1 u.o.p. - może odpowiadać jedynie za rzeczywiście poniesione przez poszkodowanego straty (damnum emergens). Powód nie domagał się odszkodowania za straty w prowadzonej przez siebie działalności hodowlanej na bazie dzierżawionej nieruchomości, lecz wyrównania uszczerbku wynikającego z częściowego zniszczenia przedmiotu dzierżawy, a więc szkody, której nie poniósł. Słusznie zatem podniósł skarżący, że w rozważanym przypadku uszkodzenie grobli stanowi szkodę właściciela gruntu. Wbrew odmiennemu zapatrywaniu Sądu Apelacyjnego, przewidziany w art. 697 k.c. obowiązek dzierżawcy dokonywania napraw niezbędnych do zachowania przedmiotu dzierżawy w stanie nie pogorszonym nie stanowi podstawy roszczenia dzierżawcy wobec osoby trzeciej odpowiedzialnej za szkodę o naprawienie szkody wynikającej z częściowego zniszczenia przedmiotu dzierżawy.

Niewątpliwie w ramach swobody umów wydzierżawiający może przenieść przysługujące mu wobec osoby trzeciej roszczenia odszkodowawcze z tytułu uszkodzenia lub zniszczenia przedmiotu dzierżawy na dzierżawcę. W rozpoznawanej sprawie kwestia ta nie była jednak przedmiotem rozważań i ustaleń Sądu drugiej instancji, co uniemożliwia odparcie zarzutu naruszenia art. 52 ust. 1 u.o.p. i art. 361 k.c.

Ocena skuteczności podniesionych przez skarżącego zarzutów naruszenia art. 481 § 1 k.p.c. i art. 378 § 1 k.p.c., wobec braku dostatecznych podstaw pozwalających przesądzić zasadność roszczenia odszkodowawczego powoda, jest bezprzedmiotowa. Tym niemniej stwierdzić należy, że wskazane przez Sąd Apelacyjny przesłanki ustalenia wymagalności odsetek za opóźnienie w spełnieniu świadczenia mogą usprawiedliwiać przyjętą w zaskarżonym wyroku zasadę zasądzenia tych odsetek. Oczywistym zaś naruszeniem przez Sąd Apelacyjny art. 378 § 1 k.p.c. było nieustosunkowanie się do podniesionego w apelacji zarzutu wskazującego na częściowe uregulowanie przez stronę pozwaną należności objętej żądaniem pozwu.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji.